

збереження Планети та раціонального використання її ресурсів. Природоохоронний рух стимулює нас до свідомого споживання та формуванні екологічно-доцільної поведінки суспільства.

Список літератури:

1. Підготовка майбутніх педагогів до реалізації екологічної освіти для сталого розвитку: навч.-метод. посіб. / В.Д. Мелаш, О.В. Гнатів, Ю.О. Саєнко, А.Б. Варениченко. Мелітополь: Вид-во МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2017. 205 с.

2. Мелаш В.Д., Варениченко А.Б. *Теоретичні засади формування природничої компетентності молодших школярів в реаліях Нової української школи*. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка, 2 (23). 2019, с. 69-74.

Освіта: проблеми, перспективи, інновації

Мазур Світлана
аспірантка кафедри педагогіки та
педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя, Україна

Науковий керівник:
Шевченко Ю.М.
доктор педагогічних наук, професор
кафедри початкової і спеціальної освіти
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
juliashevchenko9611@gmail.com
м. Запоріжжя, Україна

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ АВТОНОМІЇ ОСОБИСТОСТІ ТА МОРАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ У

ПІДЛІТКІВ В ШКОЛІ ТА У ПОЗАШКІЛЬНІЙ ГРОМАДСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема формування автономії особистості та моральної автономії у підлітків є широко обговорюваною та водночас відносно невивченою темою в сучасній педагогіці. Системний підхід дає можливість визначити методологічну стратегію й виявити стратегічні положення та сприяє збагаченню та оновленню змісту всієї системи освіти підлітків, системи міжособистісного спілкування в школі та у позашкільних громадській діяльності [1].

На необхідності виховання характеру, що сприяє моральному міркуванню підкреслюється в дослідженнях Althof & Berkowitz; Berkowitz; Sokol, Hammond & Berkowitz, впливає на просоціальний розвиток зазначено в дослідженнях Berkowitz, на розвиток ідентичності наголошено в дослідженнях Berkowitz та Fleischer на моральний розвиток наголошено у дослідженнях Берковіц.

Автономія особистості окреслюється як здатність індивіда самостійно керувати своїми вчинками. Ідеї автономії особистості тісно пов'язані з поняттям свободи. У той же час автономія тісно пов'язана з поняттям ідентичності – це відчуття особистістю того, ким вона є, і кожна людина має унікальний спосіб бачити себе. Еріксон припустив, що ідентичність вкорінена в самій суті людини [4]. Ідентичність є центральною сутністю людини; вона формується всередині і відбивається назовні. Почуття ідентичності особистості розвивається переважно саме в підлітковому віці. Формування особистості є однією з головних завдань розвитку підліткового віку [5]. На думку багатьох вчених Burk; McAdams & Cox; Moshman; Pearson & Bruess; Pratt, Hunsberger, Pancer & Alisat; Splitter, ідентичність є вирішальним компонентом характеру людини, і вона може орієнтувати її поведінку, оскільки люди схильні поводитися відповідно до своїх

переконань і цінностей. Переконання та цінності є основними компонентами особистості.

Моральна ідентичність визначається зарубіжними авторами як грань ідентичності. На думку вчених Frimer & Walker у підлітковому віці сім'я та школа є двома основними контекстами розвитку моральності та ідентичності [6]. Роль школи як соціального контексту впливає на різні аспекти розвитку підлітків, пов'язані з ідентичністю. Це має значний вплив на розвиток моральної ідентичності людини [8].

Старший підлітковий вік – один із найважливіших, переламних етапів розвитку моральної самосвідомості, початок формування цілісного «Я», поглиблення і розширення рефлексії, усвідомлення своїх мотивів, складання моральної самооцінки. Моральна самосвідомість дає змогу підлітку пізнавати свій внутрішній світ, переживати його і відповідно ставитись до себе.

У школах реалізуються різні освітні підходи, які підтримують розвиток підлітків. Виховання характеру є одним з успішних підходів до підтримки розвитку підлітків [2; 3]. Водночас, виховання характеру є загальним терміном, який охоплює дуже різні освітні підходи, причому підходи дуже різних напрямів і концепцій, і зазвичай в дослідженнях увага зосереджена на підходах із такими характеристиками: (а) загальношкільні; (б) практики, засновані на доказах (так звана «доказова педагогіка»); (в) професійний розвиток; та (г) можливості лідерства. Виховання характеру є засобом сприяння моральному розвитку/розвитку характеру. Це сприяє особистому та просоціальному розвитку [2]. В свою чергу, особистий розвиток людини включає відданість моральним цінностям, що пов'язано з її просоціальним розвитком, який включає її моральне судження. Моральні цінності пов'язані з просоціальним розвитком людини, а просоціальний розвиток включає її моральне судження.

Як вже було зазначено вище, особливим періодом становлення автономії вважається саме підлітковий вік, через зміни у особистості

підлітка. У підлітковому віці нового визначального вираження набувають особистісні характеристики, за допомогою яких формується його автономія.

Отже, у міру того, як когнітивний, емоційний і соціальний розвиток молодих людей триває, доповнюється, та інтегрується в різні соціальні практики, їхнє розуміння моралі розширюється, а їхня поведінка стає тісніше узгодженою з їхніми цінностями та переконаннями. Моральний розвиток описує еволюцію цих керівних принципів і демонструється здатністю застосовувати ці настанови в повсякденному житті у вигляді моральної автономії.

Список літератури:

1. Шевченко Ю.М. Системний підхід в удосконаленні готовності майбутніх учителів до духовно-морального розвитку молодших школярів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* Випуск 66 : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. 207.

2. Berkowitz, M. W. Moral and character education. In K. R. Harris, S. Graham, & T. Urdan (Eds.), *Educational Psychology Handbook* (pp. 247- 264). Washington, DC, US: American Psychological Association. 2012a.

3. Berkowitz, M.W. *You can't teach through a rat: And other epiphanies for educators.* Boone, NC: Character Development Group. 2012b.

4. Erikson, E. H. *Childhood and society* (2nd ed.). New York: Norton. 1963.

5. Erikson, E. H. *Identity: Youth and crisis.* New York, NY: Norton. 1968.

6. Frimer, J. A., & Walker, L. J. (2009). Reconciling the self and morality: An empirical model of moral centrality development. *Developmental Psychology*, 45(6), 1669- 1681.

7. Moshman, D. Adolescent psychological development: Rationality, morality, and identity. Mahwah, NJ: Erlbaum. (2005).

8. Moshman, D. False moral identity: self-serving denial in the maintenance of moral self-conceptions. In D. K. Lapsley, & D. Narvaez. (Eds.). Moral development, self, and Identity (pp. 83- 110). Mahwah, NJ: Erlbaum. (2004).

9. Pearson, F., & Bruess, B. Students' perceptions of factors which impact their identity and moral development. (Undetermined). *College Student Affairs Journal*, 20(2), 22. (2001).

10. Shevchenko Yu., Zhuravlova L., Taranenko G., Dubiaha S. Students' readiness for the formation of primary schoolchildren's argumentative skill while identifying the real motive of the action. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 10 (1). 2020. p. 100-106.

Освіта: проблеми, перспективи, інновації.

Тіякова Ірина
здобувачка вищої освіти
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
tinuykova016@gmail.com
м. Запоріжжя, Україна

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ШКОЛЯРІВ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Неодмінною характеристикою реформаційних процесів в сучасній освіті є зростання вимог до рівня якості освіти, її переорієнтування на безперервність, обов'язковою умовою якої є здатність людини до самоосвіти. Це стає можливим, якщо у структурі особистості наявна